

บทที่ 5

สรุปและอภิปรายผล

การศึกษาการจัดการศึกษาตามแนวปรัชญามนุษยนิยมแนวใหม่ มีวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้

วัตถุประสงค์งานวิจัย

1. เพื่อศึกษาและวิเคราะห์แนวการจัดการศึกษาตามแนวปรัชญามนุษยนิยมแนวใหม่จากเอกสาร ตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในและต่างประเทศ
2. เพื่อสัมภาษณ์แนวคิดรองศาสตราจารย์ ดร. เกียรติวรรณ อมาตยกุล เกี่ยวกับการจัดการศึกษาตามแนวปรัชญามนุษยนิยมแนวใหม่

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) ประกอบการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ และเขียนบรรยายความในลักษณะพรรณนาเชิงวิเคราะห์ (Analytic Description)

สรุปผล

จากการวิเคราะห์เอกสารและการสัมภาษณ์แนวการจัดการศึกษาเกี่ยวกับปรัชญามนุษยนิยมแนวใหม่เพื่อหาประเด็นอันเป็นแนวทางในการจัดการศึกษาเพื่อให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาที่สังคมกำลังเผชิญ ซึ่งได้แก่จุดมุ่งหมายทางการศึกษา หลักสูตร บทบาทผู้สอน บทบาทผู้เรียน กิจกรรมการเรียนการสอน และการประเมินผลตามหลักปรัชญามนุษยนิยมแนวใหม่ ผู้วิจัยสรุปได้ตามประเด็นโดยแยกตามแหล่งข้อมูลคือ จากเอกสารและจากการสัมภาษณ์ ดังต่อไปนี้

สรุปผลการวิจัยจากการวิเคราะห์เอกสาร

ด้านจุดมุ่งหมายทางการศึกษา

จุดมุ่งหมายทางการศึกษาตามแนวปรัชญามนุษยนิยมแนวใหม่ มุ่งเน้นการสร้าง การพัฒนามนุษย์ให้เป็นบุคคลที่มีความสมบูรณ์ในทุก ๆ ด้านอย่างพร้อมเพียงกันหรือที่เรียกว่า Holistic Education คือ พัฒนาในด้านร่างกาย (Physical body) อารมณ์ความรู้สึก (Mental) จิตวิญญาณทางสังคม (Spirit) และสติปัญญาหรือด้านวิชาการ(Academic) เพื่อการส่งเสริมและเพิ่มพูนความสมบูรณ์ของความเป็นมนุษย์ มุ่งพัฒนาขีดความสามารถที่แฝงเร้นอยู่ในตัวบุคคล เน้นในเรื่องของความรักความเมตตาและการกระจายความรักความเมตตาและความรู้สึกที่ดีต่อทุกสรรพสิ่งทั้งมวลทั้งปวง

ด้านหลักสูตร

หลักสูตรตามแนวปรัชญามนุษยนิยมแนวใหม่ในบริบทสังคมไทยยังคงใช้หลักสูตรที่ได้รับการปรับปรุงในระบบการศึกษาปัจจุบัน และเป็นหลักสูตรที่มุ่งในการผสมผสานวัฒนธรรมที่หลากหลายเพื่อให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้ ได้คิดวิเคราะห์ได้ตรงถึงคุณค่าของแต่ละวัฒนธรรม ความเหมาะสมในการรับวัฒนธรรมต่างถิ่นเพื่อการพัฒนา หลักสูตรควรจัดให้ตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนและท้องถิ่น มีความยืดหยุ่นในตัวหลักสูตรจัดให้สอดคล้องหลักสูตรไม่จำเป็นต้องเรียงลำดับก่อนหลังและกิจกรรมในแต่ละหลักสูตรควรมุ่งเน้นในกิจกรรมแต่ละด้านดังต่อไปนี้

- *กิจกรรมทางด้านภาษา (Language Activities)
- *กิจกรรมทางด้านคณิตศาสตร์การคิดคำนวณ (Math's Activities)
- *กิจกรรมทางด้านวิทยาศาสตร์ (Science Activities)
- *กิจกรรมทางด้านศิลปศาสตร์ (Art Activities)
- *การเล่าเรื่อง (Stories)
- *การแสดงบทบาทสมมติ (Plays)
- *การร้องเพลง (Songs)

ด้านบทบาทของผู้สอน

บทบาทผู้สอนตามแนวปรัชญามนุษยนิยมแนวใหม่เห็นว่าพฤติกรรมของครูจะส่งผลโดยตรงต่อการเจริญเติบโต การซึมซับ การรับรู้ และการพัฒนาของเด็กดังนั้นจึงสรุปออกมาให้เห็นในลักษณะดังต่อไปนี้

- จัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่มุ่งเน้นในเรื่องความสนุกสนานและความรักความเมตตาต่อผู้เรียน
- พัฒนาความสัมพันธ์สามัคคีด้วยความรักใคร่
- แสดงความเคารพความเอาใจใส่และสร้างให้เกิดในบุคคลอื่น
- เป็นแบบอย่างที่ดีให้กับเด็ก
- ส่งเสริมสนับสนุนในการรักที่จะเรียนรู้
- เข้าใจและมองเห็นความต้องการของเด็กทั่วไปและเด็กที่มีพรสวรรค์พิเศษ
- แสดงออกถึงความรักความเมตตา กรุณา ความอดทน ความเป็นมนุษย์และความไม่เห็นแก่ตัว
- ให้กำลังใจ และสร้างแรงบันดาลใจให้กับเด็ก ด้วยการเสริมแรงคำพูดด้านบวก
- ใช้วิธีการจูงใจในการเรียนรู้ ยั่วเย้าให้เกิดความกระหายในการเรียน
- ไม่ใช้การบังคับขู่เข็ญให้เรียน
- จัดบรรยากาศที่เอื้อต่อกิจกรรมการเรียนการสอน

ด้านบทบาทผู้เรียน

บทบาทของผู้เรียนตามแบบปรัชญามนุษยนิยมแนวใหม่ คือ

- เป็นบุคคลที่มีความรับผิดชอบต่อการเลือกของตนเอง
- แสดงความรักความเมตตาต่อทุกสรรพสิ่ง
- มีพฤติกรรมที่เหมาะสมกับสภาพสังคม
- สามารถเป็นแบบอย่างของคนรุ่นใหม่ให้กับสังคม
- ผู้เรียนมีความมั่นใจ มีความเป็นตัวของตัวเอง กล้าคิดกล้าทำ กล้าตัดสินใจ กล้าแสดงออก
- ตั้งใจศึกษาเล่าเรียน มีการใฝ่ที่จะรู้ในสิ่งที่เป็นประโยชน์และทันต่อเหตุการณ์การเปลี่ยนแปลงของสังคม

- เป็นผู้นำที่ดี และเป็นผู้ตามที่ดี เพราะตามทัศนคติของ รองศาสตราจารย์ ดร. เกียรติวรรณ อมาตยกุลมีความเห็นว่า การที่บุคคลจะเป็นผู้นำที่ดีได้จำเป็นต้องเป็นผู้ตามที่ดีก่อน
- มุ่งนำสังคมไปสู่สังคมใหม่ สังคมแห่งการไม่เอารัดเอาเปรียบ สังคมแห่งความเอื้ออาทรต่อกัน ตามความสามารถแนวคิดและเจตคติที่ได้วางเอาไว้

ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน

กิจกรรมการเรียนการสอนจากการวิเคราะห์เอกสารสามารถสรุปเป็นข้อ ๆ ได้ดังต่อไปนี้

1. ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง กิจกรรมการเรียนการสอนไม่ใช้การบรรยายโดยให้ผู้เรียนฟังแล้วจดบันทึกตามแต่เพียงฝ่ายเดียว เน้นการมีปฏิริยาโต้ตอบซึ่งกันและกัน การร่วมแสดงความคิดเห็น
2. เป็นกระบวนการเรียนการสอนที่มุ่งส่งเสริมให้นักเรียนได้คิดวิเคราะห์เปรียบเทียบถึงข้อดีข้อเสียของสิ่งที่ได้รับในกระบวนการเรียนการสอนมีปฏิสัมพันธ์ในการเรียนการสอน
3. เป็นกิจกรรมที่เร้าความสนใจ บรรยากาศกิจกรรมการเรียนการสอนเน้นในเรื่องของความสนุกสนาน
4. จัดกิจกรรมการฝึกสมาธิอย่างสม่ำเสมอ ทั้งการฝึกโยคะศาสตร์ การทำลีนสมองต่ำ การรับประทานอาหารที่ถูกหลักปรัชญา (อาหารที่จัดอยู่ในสปีชีส์ที่ไกลมนุษยมากที่สุด หรือการเรียกได้ว่าการกินเจหรือมังสวิรัติ)
5. กิจกรรมการเสริมแรง การให้กำลังใจ การใช้คำพูดด้านบวก
6. การเน้นย้ำในเรื่องระเบียบวินัย การร่วมปฏิบัติในกิจกรรมเดียวกันในที่เดียวกัน เวลาเดียวกัน
7. การร้องเพลง การเล่าเรื่อง การแสดงบทบาทสมมุติ

ด้านการประเมินผล

การประเมินผลการเรียนจากการวิเคราะห์เอกสารสรุปเป็นรายข้อได้ดังต่อไปนี้

1. ประเมินจากพฤติกรรมและการแสดงความคิดเห็นของผู้เรียนในการแสดงออกในกิจกรรมการเรียนการสอน ในที่สาธารณะชนและสังคม
2. ให้ผู้เรียนมีการร่วมในการประเมินผลตนเองและผู้อื่น แต่ต้องคำนึงถึงความสามารถส่วนบุคคลและระดับการศึกษาของผู้เรียน

3. สังเกตจากการนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน (อาจเป็นการให้ผู้เรียนประเมินตนเองเกี่ยวกับแนวการดำรงชีวิตที่ได้ปฏิบัติในแต่ละวันหรือครูเป็นผู้ติดตามดูแล)

สรุปผลการวิจัยจากการสัมภาษณ์

ด้านจุดมุ่งหมายทางการศึกษา

เป็นการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนามนุษย์อย่างสมบูรณ์ในทุก ๆ ด้าน หรือที่เรียกว่า Holistic Education โดยที่ไม่มุ่งเน้นด้านใดด้านหนึ่งมากเกินไป ซึ่งในการพัฒนานั้น ได้แบ่งให้เห็นชัดเจนใน 4 ด้านหลัก ๆ คือ

1. ด้านร่างกาย (Physical) คือต้องเป็นคนที่มีความสุขกายแข็งแรง พละนาถัยสมบูรณ์วิธีการที่ได้มาซึ่งร่างกายที่สมบูรณ์ โดยการรับประทานอาหารที่ถูกต้อง เหมาะสม มีการออกกำลังกาย เล่นกีฬา

2. ด้านจิตใจ (Mental) คือ เป็นบุคคลที่มีความมั่นคงในอารมณ์ ไม่อ่อนไหว มีความคิดสร้างสรรค์ กล้าคิด กล้าตัดสินใจ

3. ด้านจิตวิญญาณ (Spirit) คือ เห็นคุณค่าของตัวเอง เห็นคุณค่าของสังคม พร้อมทั้งจะช่วยเหลือสังคมด้วยความสมัครใจโดยไม่หวังสิ่งตอบแทน

4. ด้านวิชาการ (Academic) คือ เป็นบุคคลที่มีสมองดี ความจำดี มีความรู้ดี มีระเบียบวินัย

ด้านหลักสูตร

หลักสูตรเนื้อหาวิชาเรียนยังคงใช้ในรูปแบบปัจจุบัน แต่สิ่งที่สอดแทรกและมีการเน้นเป็นสำคัญคือการนำกระบวนการด้าน Positive Thinking การใม่่น้าว การพูดจูงใจ การเสริมแรงให้เข้าไปมีบทบาทในทุกหลักสูตร ในกิจกรรมการเรียนให้มากขึ้น และเน้นการปฏิบัติ(95 %) หลักสูตรมีการยืดหยุ่น จัดตามความเหมาะสมและสอดคล้อง

ด้านผู้สอน

ครูผู้สอนเป็นผู้ที่มีความสำคัญในการดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอน สรุปได้ดังต่อไปนี้

1. เป็นแบบอย่างที่ดีให้กับเด็ก

2. ใช้วิธีการจูงใจให้เกิดความกระหายในความรู้
3. ศึกษาหาความรู้ วิธีการ เทคนิคใหม่ ๆ ในการที่จะพัฒนาเด็กไปสู่เป้าหมายที่ได้วางไว้
4. นำปฏิบัติกิจกรรมเพื่อให้เกิดคลื่นสมองต่ำ มีสมาธิในการเรียน
5. การให้ความรัก
6. ใช้คำพูดทางด้านบวก การเสริมแรง ไม่ใช้คำพูดในด้านลบ
7. เป็นผู้ที่มีอารมณ์แจ่มใส ยิ้มทักทาย สัมผัสกับเด็กอย่างทั่วถึง
8. สร้างกิจกรรมการเรียนการสอน สร้างบรรยากาศภายในห้องเรียนให้เกิดความสนุกสนานน่าเรียน
9. จัดสิ่งแวดล้อมให้หลากหลาย เชื้อต่อการเรียนการสอน

ด้านผู้เรียน

บทบาทของผู้เรียนสรุปได้ดังนี้คือ

1. ผู้เรียนให้ความร่วมมือในกิจกรรมการเรียนการสอน
2. เปิดใจรับในองค์ความรู้ใหม่ ข้อชี้แนะ ข้อเสนอแนะ
3. เป็นคนมีระเบียบวินัย ปฏิบัติตามกฎหมายที่ได้วางไว้
4. เป็นผู้ตามที่ดี และเป็นผู้นำที่ดี
5. มีอิสระเสรีภาพแต่อยู่ขอบเขตของสังคม
6. มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี มองโลกในแง่ดีและสามารถให้ความรักแก่คนรอบข้างได้

ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน

กิจกรรมการเรียนการสอนตามแนวปรัชญามนุษยนิยมแนวใหม่จากการสัมภาษณ์ สรุปได้ดังต่อไปนี้

1. เป็นกิจกรรมที่มุ่งเน้นความสนุกสนาน
2. ใช้เทคนิคการจูงใจในการเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ
3. จัดกิจกรรมเพื่อให้เกิดบรรยากาศของคลื่นสมองต่ำ เพื่อการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ กิจกรรมที่ใช้ เช่น การฟังเพลงเบา ๆ การนั่งจินตนาการ การฝึกสมาธิ การร่วมรับประทานอาหารที่ถูกหลักเน้นในสปีชีส์ ที่ห่างจากมนุษย์มากที่สุด การทำใจให้สบาย การทักทายเด็กด้วยมิตรไมตรี การใช้คำพูดด้านบวก การเสริมแรง

ทุกกิจกรรมเน้นการจัดให้สอดคล้องกับแนวปรัชญา เน้นการปฏิบัติมากกว่าทฤษฎี พร้อมกับผนวกในเรื่องของคุณธรรม จริยธรรมให้เด็กด้วยวิธีการซึมซับโดยที่เด็กไม่รู้ตัว ตามเทคนิคของผู้สอน

ด้านการประเมินผล

สรุปได้ดังต่อไปนี้

1. การประเมินผลยังคงมุ่งเน้นในการประเมินพัฒนาการทั้ง 4 ด้านตามจุดมุ่งหมายทางการศึกษา คือ ด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม สติปัญญา
2. ในการประเมินผลให้เด็กมีส่วนร่วมในการประเมินผลทั้งต่อตนเองและสังคมรอบข้างตามความสามารถของแต่ละคน
3. สังเกตพัฒนาการที่เปลี่ยนแปลงไป พฤติกรรมที่แสดงออกต่อสาธารณชน
4. ประเมินจากความสามารถในการคิด การตอบ การกล้าแสดงออก
5. สังเกตจากการช่วยเหลือเกื้อกูลกันของผู้เรียน ความรักความเมตตาที่จะเห็นผู้อื่นมีความสุข
6. สังเกตผู้เรียนมีความสุขในการเรียนมากน้อยเพียงใด

จากบทสรุปใน 6 ประเด็นที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่าการจัดการศึกษาตามแนวปรัชญา มนุษยนิยมแนวใหม่ยังคงมุ่งเน้นไปในทุกองค์ประกอบทางการศึกษาแต่จะให้ความสำคัญที่ครูผู้สอนผู้ที่มีบทบาทที่จัดได้ว่ามีความสำคัญมากในกระบวนการเรียนการสอนเพื่อการพัฒนาผู้เรียนให้มีพัฒนาการทุกด้านอย่างพอเหมาะกันทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา ให้บรรลุถึงขีดสุดตามศักยภาพอันพึงมีของแต่ละบุคคล โดยใช้กิจกรรมตามหลักของปรัชญาหลาย ๆ กิจกรรมผนวกกับเทคโนโลยีที่พัฒนาและเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในปัจจุบัน ให้สอดคล้องกับสภาพสังคมและเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างต่อเนื่องได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การอภิปรายผล

ผลจากการศึกษาวิจัยปรัชญาการศึกษาตามแบบมนุษยนิยมแนวใหม่ ผู้วิจัยได้อภิปรายผลให้เห็นถึงความสอดคล้องของแต่ละประเด็นในงานวิจัยที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับสัมพันธกันดังรายละเอียดต่อไปนี้

แนวการจัดการศึกษาแบบมนุษยนิยมแนวใหม่นี้ผู้วิจัยได้ศึกษาในประเด็นหลัก 6 ประเด็น ซึ่งได้แก่ จุดมุ่งหมายทางการศึกษา หลักสูตร บทบาทของผู้สอน บทบาทของผู้เรียน กิจกรรมการเรียนการสอน และการประเมินผล ซึ่งจะของอภิปรายผลในรายละเอียดต่อไปนี้

จุดมุ่งหมายทางการศึกษา จากการศึกษาพบว่าจุดมุ่งหมายทางการศึกษาตามแบบปรัชญามนุษยนิยมแนวใหม่ คือ มุ่งเน้นการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนามนุษย์ให้เป็นบุคคลที่มีความสมบูรณ์ในทุก ๆ ด้านอย่างพร้อมเพียงกัน คือ พัฒนาในด้านร่างกาย อารมณ์ สภาวะจิตใจ สังคมและสติปัญญาหรือที่เรียกว่า Holistic Education ที่เป็นการไม่มุ่งเน้นด้านใดด้านหนึ่งเป็นสำคัญ เพื่อการส่งเสริมและเพิ่มพูนความสมบูรณ์ของความเป็นมนุษย์ มุ่งพัฒนาขีดความสามารถที่แฝงเร้นอยู่ในตัวบุคคล ให้ถูกนำมาใช้ ให้เกิดความรู้ที่ถูกต้องอันจะนำไปสู่การกระจายความรู้สึกในเรื่องของความรักความเมตตาต่อทุกสรรพสิ่งทั้งมวลทั้งปวง

โดยสรุปแล้ว เป้าหมายของแนวคิดปรัชญามนุษยนิยมแนวใหม่ ในการพัฒนามนุษย์และสังคม คือ การพัฒนาตนเองทั้งด้านร่างกายและจิตใจ และการถ่ายทอดความรู้สึกที่ดี เต็มไปด้วยความรักความเมตตาที่ยิ่งใหญ่มาสู่วิธีการดำเนินชีวิต เพื่อการสร้างสรรค์สังคมที่ดั่งงามส่วนรวมต่อไป ซึ่งประเด็นเหล่านี้สอดคล้องกับเป้าหมายของการพัฒนามนุษย์ตามแนวการศึกษาปรัชญามนุษยนิยมแนวใหม่ ซึ่ง เกียรติวรรณ อมาตยกุล (2530) ได้กล่าวไว้ ได้แก่

1. การมีร่างกายสมบูรณ์แข็งแรง (Physically Fit)
2. มีจิตใจมั่นคง (Mentally Strong)
 - 2.1 ควบคุมความคิดตนเองได้ทั้งด้านจริยธรรม การมีระเบียบวินัย
 - 2.2 มีจินตนาการ ความคิดสร้างสรรค์
3. พัฒนาจิตใจขั้นสูงสุด (Spiritual Elevated) มีความรักความเมตตา หรือความรักไร้จำแนก (Universal love)
4. มีความรู้ทางด้านวิชาชีพ วิชาการ (Academic Knowledge)

การพัฒนามนุษย์จึงต้องมีการพัฒนาให้ถึงเป้าหมายทุก ๆ ด้าน ดังที่ได้กล่าวมาโดยเฉพาะการพัฒนาจิตใจเพื่อการมุ่งเน้นให้มีความรักความเมตตา หรือ ความรักไร้จำแนกต่อทุกสิ่งทั้งมีชีวิตและไม่มีชีวิต ในการพัฒนาด้านจิตใจถือเป็นสิ่งสำคัญที่สุด ดังที่ ศตพร วิไลรัตน์ (2532) กล่าวว่า "ถ้ามนุษย์มีการพัฒนาร่างกายให้สวยงามแข็งแรง มีความคิดจินตนาการ มีวิชาชีพเลี้ยงตนเอง แต่ไม่มีจิตใจที่เปี่ยมไปด้วยความรักความเมตตาแล้ว ความสงบสุขในโลกก็ยังไม่เกิดขึ้นอย่างแน่นอน"

จะเห็นได้ว่าแนวคิดที่ได้จากงานวิจัยมีความคล้ายคลึงกับแนวคิดหลักของ ศาสตราจารย์ นายแพทย์ประเวศ วะสี(2532) ที่กล่าวไว้ว่า "การศึกษาเป็นการจัดเพื่อมุ่งเน้นการพัฒนาบุคคล และการดำรงชีวิตให้อยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข" และงานวิจัยของ นิตยา มุขลาย (253/) ที่พบว่า "การศึกษามุ่งเน้นในเรื่องการพัฒนาจิตสำนึก"

ไม่ว่าจะมีความคล้ายคลึงและสอดคล้องกันอย่างไรก็ตามก็ยังมีข้อแตกต่างที่พบได้ในกรณีแนวคิดของปรัชญามนุษยนิยมแนวใหม่ที่มุ่งเน้นในเรื่องของการปฏิบัติเป็นส่วนใหญ่ จากการสัมภาษณ์รองศาสตราจารย์ ดร. เกียรติวรรณ อมาตยกุล พบว่าปรัชญาตามแนวนี้เน้นการปฏิบัติมากถึง 95 เปอร์เซ็นต์ ซึ่งเป็นแนวคิดที่ให้ความสำคัญในเรื่องของการปฏิบัติตน ดังนั้นแนวทางการศึกษาตามหลักปรัชญามนุษยนิยมแนวใหม่จะตอบสนองของความสำเร็จของจุดมุ่งหมายได้ จึงขึ้นอยู่กับความตั้งมั่น ความเอาใจใส่ของผู้นำหรือผู้ที่สนใจแนวคิดนี้ว่าจะให้ความสำคัญกับหลักภารกิจกรรม มากน้อยเพียงใด

ในด้านของ **หลักสูตรการศึกษา** จากการศึกษาพบว่าหลักสูตรทางการศึกษาตามแบบปรัชญามนุษยนิยมแนวใหม่ คือ มุ่งผสมผสานวัฒนธรรมต่างถิ่น เน้นการคิดวิเคราะห์ เสนอความคิดเห็น เป็นแบบเปิดกว้างให้ความยืดหยุ่น เปิดโอกาสให้ผู้เรียนสามารถเลือกเรียนในสิ่งที่ตนเองสนใจและเป็นประโยชน์ต่อตนเอง ซึ่ง สมคิด อิศระวัฒน์ (2532) กล่าวว่า "ผู้เรียนสามารถบอกได้ว่าสิ่งที่ตนจะเรียนคืออะไร รู้ว่าทักษะและข้อมูลที่ต้องการหรือจำเป็นต้องใช้อะไรบ้าง ผู้เรียนต้องเป็นผู้ตระหนักในความต้องการของตนเอง" และ สมเกียรติ อักษรกวน (2530) กล่าวว่า "มนุษย์ทุกคนต้องการความเป็นใหญ่ในตนเอง คนที่ประสบความสำเร็จในชีวิต คือ คนที่สามารถทำตามความต้องการอย่างมีความสุขนั่นคือเสรีภาพกับความสุขในการเรียนรู้"

สภาพสังคมในอนาคตนั้นย่อมไม่หยุดนิ่งหรือมีเสถียรภาพมั่นคงอยู่ตลอดไปโดยเฉพาะอย่างยิ่งในสังคมในยุคปัจจุบันจะเห็นได้ถึงความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วจนน่าเป็นห่วงทั้งในด้านของสังคม วัฒนธรรม เทคโนโลยีการสื่อสาร เหล่านี้จะส่งผลให้บุคคล เยาวชนในสังคมกลายเป็นผู้ที่ขาดความเชื่อมั่น สับสนไม่กล้าตัดสินใจทั้งในแง่ของคุณค่าหรือการดำรงชีวิตของตนเอง การดำเนินชีวิตของคนในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในด้านต่าง ๆ นี้ การรู้จักเลือก การรู้จักปรับตัว มีความสามารถในการแก้ปัญหา กล้าคิด กล้าตัดสินใจ มีความรับผิดชอบในสิ่งที่ได้เลือกได้คิดได้ตัดสินใจจะส่งผลให้บุคคลดังกล่าวสามารถดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างดีที่สุด ดังนั้นหลักสูตรจึงสมควรอย่างยิ่งในการสร้างเพื่อให้ผู้เรียนได้มีเสรีภาพในการเลือกที่จะศึกษาเล่า

เรียนตามสิ่งที่ตนเองสนใจและมีความถนัด นั่นคือความยืดหยุ่นของหลักสูตร ทั้งการผสมผสานทางวัฒนธรรมต่างถิ่นเพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ ได้เข้าใจถึงความแตกต่างของแต่ละวัฒนธรรม

ในการผสมผสานวัฒนธรรมทั้งทางตะวันตกและทางตะวันออกให้เข้ามามีบทบาทในระบบการศึกษา เป็นการพัฒนาศักยภาพของผู้เรียน เพราะเป็นการให้ผู้เรียนได้ใช้ความคิด ความสามารถในการวิเคราะห์ให้เห็นข้อดี ข้อเสีย ข้อแตกต่างของแต่ละวัฒนธรรม มุ่งไปสู่การนำเสนอแนวคิดของตนเองอันเป็นการเสริมสร้างความคิดให้เด็กได้ฝึกทักษะทางด้านนี้ ก่อให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ เป็นคนมีเหตุผล ซึ่งปัจจุบันปัญหาที่ระบบการศึกษาของเรากำลังประสบอยู่ก็คือเด็กเมื่อจบการศึกษาแล้วยังคิดไม่เป็น ดังที่ ครุธรรม (2542: 26) ได้กล่าวไว้ว่า "...การศึกษาไทยที่ดูเหมือนจะมุ่งต่อการอบรมสั่งสอนให้เด็กและเยาวชนต้องกลายเป็นคนคิดไม่เป็น..." การยืดหยุ่นของหลักสูตรกับการผสมผสานความหลากหลายทางวัฒนธรรมเป็นการตอบสนองต่อการพัฒนาการและส่งเสริมนโยบายที่ว่า "...มุ่งให้เด็กรู้จักคิดวิเคราะห์.." ของแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (2540)

ในด้านของหลักสูตรในข่ายของสังคมไทยที่สนใจในการนำแนวคิดปรัชญามนุษยนิยมแนวใหม่มาใช้ให้สอดคล้องกับสภาพสังคมไทยได้อย่างไรนั้น สำคัญมากที่สุดคือผู้สอน เพราะผู้สอนเป็นผู้ดูแลและจัดการเกี่ยวกับหลักสูตรที่นำมาใช้ จากการสัมภาษณ์จะพบว่าความสำคัญของผู้สอนเป็นปัจจัยที่สำคัญมาก ดังนั้นแม้ว่าหลักสูตรจะร่างออกมาดีแค่ไหน หากผู้สอนไม่ได้ให้ความสนใจและไม่มีความเข้าใจ หลักสูตรก็ไม่มีจุดหมาย ซึ่งในกรณีนี้ รองศาสตราจารย์ ดร. เกียรติวรรณ อมาตยกุลได้กล่าวว่า "จึงจำเป็นที่ต้องมีการอบรมให้ความรู้แก่ครูผู้สอนให้เข้าใจในหลักการตามแนวปรัชญาอยู่ตลอดเวลา"

บทบาทของผู้สอน จากการศึกษาวิเคราะห์พบว่าบทบาทของผู้สอนตามแบบปรัชญามนุษยนิยมแนวใหม่ คือ ผู้สอนควรเป็นคนที่มีความรู้ จริยธรรมเข้าใจในความแตกต่างของผู้เรียน มุ่งสร้างองค์ความรู้ ข้อมูลเพื่อการถ่ายทอดให้กับเด็กนักเรียนด้วยความรักความเมตตา สร้างความเข้าใจ ความไว้วางใจและความกล้าในการที่จะแสดงออกต่อสังคม มีความคิดสร้างสรรค์ ช่างประดิษฐ์ ช่างคิด ทั้งการพูดและการกระทำ เป็นบุคคลที่มีพฤติกรรมการแก้ไขปัญหาด้วยเหตุและผล มีทักษะการสื่อสารและการพบปะกับผู้คน เป็นบุคคลใจกว้าง คิดกว้าง คิดไกล สามารถมองเห็นประเด็นที่แตกต่าง มีความสามารถในการรวบรวมความคิดแล้วสร้างเป็นเป้าหมาย เป็นโครงการอันยาวไกล รู้จักคิดทบทวน พิจารณา ไตร่ตรองและใคร่ครวญอย่างรอบคอบ เป็นบุคคลที่มีธรรมชาติของการใฝ่รู้ และรักที่จะเรียนรู้ มีมารยาทและความสง่างามในสังคม

สามารถแสดงให้เห็นถึงข้อจำกัดของตน ระเบียบวินัยของตน และความสมดุลของชีวิต เป็นบุคคลที่มีสุขภาพของร่างกายและจิตใจดี ความคิดในความรู้ที่อยู่ในระดับสูง ทักษะความเข้าใจและการดูแลในสิทธิมนุษยชน สันติภาพและเสรีภาพของผู้อื่น ให้ความสำคัญ และดูแลสิ่งมีชีวิตทั้งพืชและสัตว์

จากการวิเคราะห์ในส่วนของบทบาทผู้สอนจะเห็นได้ว่ามีความสอดคล้องกับจรรยาบรรณของครู ดังที่ผู้วิจัยจะได้กล่าวในลำดับถัดจากนี้

จรรยาบรรณครู พ.ศ. 2539 (สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา, 2539)

1. ครูต้องรักและเมตตาศิษย์ โดยให้ความเอาใจใส่ช่วยเหลือส่งเสริมให้กำลังใจในการศึกษาเล่าเรียนแก่ศิษย์โดยเสมอหน้า
2. ครูต้องอบรม สั่งสอน ฝึกฝน สร้างเสริมความรู้ ทักษะและนิสัยที่ถูกต้อง ดีงาม ให้เกิดแก่ศิษย์อย่างเต็มความสามารถ ด้วยความบริสุทธิ์ใจ
3. ครูต้องประพฤติ ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ศิษย์ทั้งทางกายวาจา และจิตใจ
4. ครูต้องไม่กระทำตนเป็นปฏิปักษ์ต่อความเจริญทางกาย สติปัญญา จิตใจ อารมณ์ และสังคมของศิษย์
5. ครูต้องไม่แสวงหาประโยชน์อันเป็นอามิสสินจ้างจากศิษย์ในการปฏิบัติหน้าที่ตามปกติ และไม่ใช้ให้ศิษย์กระทำการใด ๆ อันเป็นการหาประโยชน์แก่ตนโดยมิชอบ
6. ครูย่อมพัฒนาตนเองทั้งในด้านวิชาชีพ ด้านบุคลิกภาพ และวิสัยทัศน์ให้ทันต่อการพัฒนาทางวิทยาการ เศรษฐกิจ สังคมและการเมืองอยู่เสมอ
7. ครูย่อมรักและศรัทธาในวิชาชีพครูและเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กรวิชาชีพครู
8. ครูพึงช่วยเหลือเกื้อกูลและชุมชนในทางสร้างสรรค์
9. ครูพึงประพฤติ ปฏิบัติตน เป็นผู้นำในการอนุรักษ์ และพัฒนาภูมิปัญญาและวัฒนธรรมไทย

รองศาสตราจารย์ ดร. เกียรติวรรณ อมาตยกุล ได้ให้ข้อคิดว่า "บทบาทของผู้สอนต้องดำเนินการสอนให้มีความสนุกสนาน ถ้าการเรียนการสอนไม่มีความสนุกสนานถือเป็นความผิดของครูผู้สอน" ดังนั้นบทบาทของครูผู้สอนนอกจากจะมีบทบาทตามข้างต้นที่กล่าวมาแล้วความสำคัญอีกอย่างหนึ่งต้องพยายามหาเทคนิค เปลี่ยนลีลาการสอนที่ทำให้ผู้เรียนเกิดความสนุกสนานตลอดทั้งชั่วโมงการเรียนการสอน

ยูทหนา วรณปิติกุล (2542) กล่าวว่า “สิ่งหนึ่งที่สำคัญอย่างน้อย ๆ ก็เท่ากับเหตุผลหรือ อาจจะมีมากกว่าก็คือ ความศรัทธา และความศรัทธาที่ช่วยผดุงศีลธรรมไว้” จากข้อความที่กล่าวพบบาทหนึ่งของครูหรือผู้สอนที่สำคัญที่สุดในกระบวนการเรียนการสอนคือการสร้างความศรัทธา เพราะเมื่อเด็กเกิดความศรัทธาในตัวครู เด็กจะเกิดการรักที่จะเรียน รักที่จะรับรู้ในเนื้อหาในกระบวนการถ่ายทอดของครู และมีความสุขในการเรียน และจะต้องไม่เป็นผู้ที่มุ่งเน้นการถ่ายทอดความรู้แต่เพียงฝ่ายเดียว สอดคล้องกับเชียร์ศิริ วิชสิริ (2527) ได้กล่าวว่า “ลักษณะของผู้เรียนมีความแตกต่างระหว่างบุคคลมากมายหลายแบบ ชอบการแนะนำชี้แจงมากกว่าถูกสอน ต้องการนำตนเองมากกว่าให้ผู้อื่นบงการ” และ ระบุ สาคกริก (2541: 93) ที่กล่าวไว้ว่า “คุณสมบัตินี้ของครูที่แท้จริงจึงหาใช่การเน้นการสอนด้วยปากเท่านั้น” เพราะบทบาทการจัดการเรียนการสอนดังกล่าวเป็นผลทำให้เด็กคิดวิเคราะห์ไม่เป็น ขาดความเป็นตัวของตัวเอง สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุภา ใจบุญ (2530) ที่พบว่า “ระบบการศึกษาไม่ควรเป็นระบบการศึกษาที่เพียงแต่ถ่ายทอดความรู้ หรือ ชี้นำความคิดจากครู อันเป็นการศึกษาที่อันตราย เป็นการศึกษาที่สร้างปัญหามากกว่าการแก้ปัญหา ควรเป็นการศึกษาที่กระตุ้นให้ผู้เรียน คิดได้ คิดเป็น และสามารถเรียนรู้ด้วยตนเอง มีเสรีภาพที่จะเลือกจะกระทำด้วยตนเอง”

ดังนั้นครูจึงมีบทบาทหน้าที่ในการสร้างคนให้มีความเป็นตัวของตัวเองมากที่สุด โดยให้เสรีภาพในการคิด ในการศึกษา ช่วยให้เกิดความกระหายในความรู้ ให้กำลังและคอยให้คำปรึกษา และชี้แนะชี้นำด้วยความรักความเมตตา

บทบาทของผู้เรียน จากการศึกษาพบว่าบทบาทของผู้เรียนตามแบบปรัชญามนุษยนิยม แนวใหม่ คือเป็นบุคคลที่มีความรับผิดชอบต่อการเลือกของตนเอง แสดงความรักความเมตตาต่อทุกสรรพสิ่ง มีพฤติกรรมที่เหมาะสมกับสภาพสังคม สามารถเป็นแบบอย่างของคนรุ่นใหม่ให้กับสังคม ผู้เรียนมีความมั่นใจ มีความเป็นตัวของตัวเอง กล้าคิดกล้าทำ กล้าตัดสินใจ กล้าแสดงออก ตั้งใจศึกษาเล่าเรียน มีการใฝ่ที่จะรู้ในสิ่งที่เป็นประโยชน์และทันต่อเหตุการณ์การเปลี่ยนแปลงของสังคม เป็นผู้นำที่ดี ดังที่ เชียร์ศิริ วิชสิริ (2527) ได้กล่าวว่า “ลักษณะของผู้เรียนมีความแตกต่างระหว่างบุคคลมากมายหลายแบบ ชอบการแนะนำชี้แจงมากกว่าถูกสอน ต้องการนำตนเองมากกว่าให้ผู้อื่นบงการ” และนั่นก็คือบทบาทของนักเรียนต้องตั้งใจศึกษาเล่าเรียนตามที่ครูชี้แนะแนวทางให้ และเป็นผู้ตามที่ดี ดังที่ เกียรติวรรณ อมาตยกุล (บทสัมภาษณ์ เมื่อ วันที่ 28 ธันวาคม 2542) ได้ให้สัมภาษณ์ไว้ว่า “การที่เด็กจะเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่ดีในสังคม เป็นผู้นำเพื่อการพัฒนาสังคม เด็กจะต้องเป็นผู้ตามที่ดีก่อน” นั่นก็คือ การเป็นผู้ตามที่ดีให้ความร่วมมือในกิจกรรมการเรียนการสอน เชื่อฟังคำชี้แนะของครูผู้สอนเพื่อจะได้เติบโตเป็นผู้ใหญ่ของสังคมต่อไป

กิจกรรมการเรียนรู้การสอน จากการศึกษาพบว่ากิจกรรมการเรียนรู้การสอนตามแบบปรัชญามนุษยนิยมแนวใหม่ คือ เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และมีครูผู้สอนเป็นผู้ดูแลอย่างใกล้ชิด เพราะปรัชญานี้เป็นปรัชญาที่เน้นการปฏิบัติมากกว่าการเรียนรู้ตามทฤษฎี และต้องคำนึงความพึงพอใจของผู้เรียน เน้นในเรื่องของความสนุกสนาน กิจกรรมที่นำมาใช้ในกระบวนการเรียนรู้การสอนตามหลักปรัชญา คือ การทำสมาธิ การฝึกโยคะ การรับประทานอาหาร การเสริมแรง การใช้คำพูดทางด้านบวก การยิ้ม การสัมผัส การสบตา ฯลฯ

กิจกรรมการจัดการเรียนรู้การสอนคำนึงถึงผู้เรียนเป็นอันดับแรก สอดคล้องกับ สุวรรณายะกร (2533) ที่พบว่า “การเรียนรู้การสอนควรเริ่มต้นจากความต้องการของผู้เรียนเป็นอันดับแรก” สอดคล้องกับ บุญเลิศ มาแสงและคณะ (2525) พบว่า “ขั้นพื้นฐานเกี่ยวกับความคิดรวบยอดของผู้เรียน ในเรื่องความต้องการ ควรจัดเป็นอันดับแรกของการเรียนรู้การสอนเพื่อให้การเรียนการสอนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ”

กิจกรรมการเรียนรู้การสอนส่วนมากจะคล้ายกับที่ดำเนินการในปัจจุบัน แต่ที่สำคัญและเป็นจุดเด่นของกิจกรรมการเรียนรู้การสอนตามแนวคิดปรัชญามนุษยนิยมแนวใหม่นี้จะมุ่งเน้นในเรื่องของการปฏิบัติเป็นส่วนใหญ่ หรืออาจเรียกได้ว่าเป็นแนวคิดแห่งการปฏิบัติตนก็ได้ เพราะเน้นการปฏิบัติมากถึง 95 เปอร์เซ็นต์ (ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ เมื่อ วันที่ 28 ธันวาคม 2542) ในทางตรงกันข้ามแนวคิดที่ใช้ในปัจจุบันเน้นในเรื่องของการเรียนในเรื่องของทฤษฎีเป็นส่วนใหญ่

การประเมินผล จากการศึกษาพบว่าผลการประเมินผลตามแบบปรัชญามนุษยนิยมแนวใหม่ เนื่องจากธรรมชาติของผู้เรียนในแต่ละคนมีความแตกต่างกันทั้งในด้านประสบการณ์และความรู้สึกนึกคิด การเรียนรู้ในสิ่งเดียวกันจึงไม่จำเป็นว่าผู้เรียนจะต้องได้รับเหมือนกัน ควรให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการประเมินผลตนเอง เพราะผู้เรียนย่อมรู้ตนเองว่ามีความสามารถและได้รับการพัฒนาไปมากน้อยแค่ไหน ในการประเมินผลความสำเร็จในสิ่งที่ผู้เรียนได้เรียนรู้ สิ่งแรกที่ต้องคำนึงถึงในการประเมินผลขั้นต้นคือความพึงพอใจในการเรียนของผู้เรียนและความต้องการที่จะเข้าร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ที่ครูหรือผู้สอนดำเนินการด้วย เพราะผลสัมฤทธิ์สูงสุดจะเกิดจากการที่เด็กนักเรียนได้เลือกเรียนในสิ่งที่ตนเองมีความชอบและมีความถนัด ได้เลือกเรียนโดยอิสระและจะพึงพอใจในการเข้าร่วมกิจกรรมในสิ่งที่ต้องการรู้ เพื่อนำมาใช้ให้เป็นประโยชน์สำหรับตนเอง ปรัชญามนุษยนิยมแนวใหม่เห็นว่า การได้มาซึ่งความรู้ต่าง ๆ การพัฒนาคุณภาพชีวิต เกิดจากการได้เลือก การใฝ่รู้ในสิ่งที่ตนเองชอบเป็นสำคัญ แต่กระนั้นก็ตามครูควรเป็นชี้นำชี้แนะให้เด็กได้เห็นคุณค่าของสิ่งต่าง ๆ ก่อนที่เด็กจะได้เลือกได้ตัดสินใจ จากผลการวิจัยด้านการประเมินผล

สอดคล้องกับ วินัย สายหงษ์(2528) ที่ศึกษาพบว่า “ในการประเมินผลควรให้ความสนใจ ความตั้งใจ ผลงานของผู้เรียนและควรหาวิธีให้ผู้เรียนทำการประเมินผลด้วยตนเอง” กมลวรรณ มงคลศิริ (2529) ที่พบว่า “ในการประเมินผลการเรียน ครูผู้สอนควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจประเมินผลการเรียนรู้ โดยยึดผู้สอนเป็นแหล่งความรู้ตลอดจนเป็นที่ปรึกษาและให้คำแนะนำ” แต่ทั้งนี้ทั้งนั้นต้องคำนึงถึงความสามารถในการประเมินผลของผู้เรียนในแต่ละระดับเพราะเด็กจะมีความสามารถในการประเมินผลตนเองที่แตกต่างกัน

อนาคตเบื้องหน้าเป็นสิ่งที่ท้าทายความสามารถของผู้ที่มีบทบาทเกี่ยวข้องกับการพัฒนาสังคม ซึ่งอาจจะพัฒนาไปบนความเจริญสูงสุดทางเทคโนโลยี แกว้างไกลไม่แน่นอนหรือเข้าที่เข้าทางอย่างมีแบบแผนไม่ว่าจะอย่างไรก็ตาม เด็ก ๆ ที่จะต้องเติบโตไม่ยืนอยู่กับอนาคต เขาจะต้องพร้อมที่จะรับมือกับการท้าทายนี้ เมื่อคิดคำนึงไปถึงโลกในวันข้างหน้าเรามีความรับผิดชอบร่วมกันต่อการให้สิ่งที่ดีที่สุดแก่เด็ก ๆ ในวันนี้

ระบบการศึกษาปัจจุบันให้ความสำคัญกับความรู้ ความเชี่ยวชาญ การพัฒนาทักษะทางวิชาชีพ เพื่อป้อนเข้าสู่ระบบระเบียบสังคม เป็นความจริงว่าสิ่งเหล่านี้มีความจำเป็นต่อการดำรงอยู่ แต่มนุษย์มิได้กำเนิดขึ้นเพียงเพื่อให้ถูกลากจูงไปตามแนวคิดของผู้มีประสบการณ์เห็นว่าดีเห็นว่าเหมาะสมแล้วหลอม บันเด็กให้ผลิตผลที่มีลักษณะเหมือน ๆ กัน เพราะความเป็นมนุษย์ คือ อิสระ ในฐานะปัจเจกชนที่มีความแตกต่าง ตามธรรมชาติอันมีอยู่แล้วในแต่ละตัวคนที่จะกำหนดให้ตัวเองเป็นไป ระบบการศึกษาที่เข้าถึงแก่นแท้ด้านในของมนุษย์เพื่อปลุกพลังชีวิตที่อาจหลับใหลอยู่ให้ตื่นขึ้นเพื่อกระทำการอย่างกล้าหาญในภารกิจของชีวิตที่เขาสามารถกำหนดได้ด้วยตนเอง บนฐานของความรับผิดชอบต่อทางจริยธรรม คือ อีกด้านหนึ่งที่มีความสำคัญทัดเทียมกัน

ระบบการศึกษาที่ให้จุดสมดุลแก่ชีวิตเช่นนี้ดูราวเป็นเพียงอุดมคติเป็นปริศนาเรื่องยากที่จะกระจ่างได้ก็ด้วยอัจริยภาพและความเพียรพยายามอย่างยิ่งแต่ก็เป็นสัจจะที่เมื่อเข้าใจแล้ว จะสามารถกำเนิดอานุภาพที่เพียงพอในการสร้างโลกขึ้นใหม่ได้

การศึกษาแบบมนุษยนิยมแนวใหม่ เป็นหนึ่งในความเพียรพยายามที่ผู้วิจัยอยากนำเสนอ เพื่อให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้ร่วมกันพิจารณา ร่วมกันค้นหาภาพแห่งความเป็นไปได้บนภาพจริงของการศึกษาในระบบและนอกระบบโรงเรียนในปัจจุบัน ที่สามารถนำไปสู่การปฏิบัติจริงเพื่อการพัฒนาคนให้มีคุณภาพสูงสุด โดยเฉพาะในกลุ่มเด็กและเยาวชน เพราะเด็กและเยาวชนจะค่อยๆ เติบโตขึ้นเป็นคนที่สมบูรณ์ พร้อมทั้งจะดำเนินชีวิตในบทบาทของผู้ใหญ่ที่มีความรับผิดชอบต่อ

ต่อตัวเองและสังคมของเขาจะเป็นผู้ที่มีคุณสมบัติที่ต่างกันในตัวเอง มีความอ่อนน้อม ถ่อมตนไม่เย่อหยิ่ง มีความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น มีความเมตตากรุณา มีความกล้าหาญ เข้มแข็ง ซื่อสัตย์ เสียสละ มีความคิดสร้างสรรค์ และมีอุดมคติที่สูงส่ง เพราะเป้าหมายสูงสุดของ *ปรัชญาการศึกษาตามแนวปรัชญามนุษยนิยมแนวใหม่* คือการผลิต “คนที่สมบูรณ์” หรือ คนที่มีร่างกายแข็งแรง มีสติปัญญาหลักแหลมเฉลียวฉลาดมีความคิดสร้างสรรค์ เพียบพร้อมด้วยคุณธรรม ความรัก ความเมตตากรุณาและพร้อมที่จะอุทิศตนเพื่อความสำเร็จของสิ่งมีชีวิตทั้งมวล

ในการที่จะสร้างมนุษย์ที่สมบูรณ์เราควรจะให้การแนะนำความรู้ทางด้านปรัชญา ด้านวิทยาศาสตร์เทคโนโลยี และสาขาความรู้ทางมนุษยศาสตร์ต่าง ๆ ให้มีความผสมผสานและสอดคล้องกัน ซึ่งพวกเราไม่ค่อยได้ปฏิบัติกัน จะเห็นได้ว่าสังคมโลกในปัจจุบันได้มีการสร้างและใช้ประโยชน์จากวิทยาศาสตร์ในด้านการทำลายมากกว่าเพื่อการสร้างสรรค์ มากกว่าการมุ่งให้ความรัก ความเมตตาต่อกัน พวกเราจะมีกระบวนการคิดที่ผิดเพี้ยนไปจากสภาพความเป็นจริงของมนุษย์ด้วยกันเอง พวกเรามักจะให้คำแนะนำที่ผิด ๆ แก่ประชาชน แก่กลุ่มประชากรโลก แทนที่จะเป็นการนำพาพวกเขาไปสู่แนวทางที่ปฏิบัติที่ถูกต้อง สังคมเรามักจะคิดที่จะให้ผู้คนได้มีความคิดได้เห็นถึงประสิทธิภาพได้เห็นถึงความสามารถในการทำลายล้างของตนเอง แต่พวกเราไม่เคยที่จะนำแนวคิดปรัชญาที่จะให้ความรู้ ให้การอบรมสั่งสอน ให้พวกเขาได้คิดได้ตระหนักว่าจะทำอย่างไรพวกเราจึงจะสามารถได้รับผลประโยชน์เพื่อการเป็นผู้สำนึกในความรักอันบริสุทธิ์ อย่างไรก็ตามการดำเนินชีวิตของมนุษยชาติในปัจจุบันยังคงเป็นไปบนเส้นทางที่ไม่สมบูรณ์ มันเป็นความต้องการที่ล่อแหลมแบบขาดการไตร่ตรองในการที่จะเปลี่ยนแปลงให้สมบูรณ์

การจัดการศึกษาตามแนวปรัชญามนุษยนิยมแนวใหม่ที่จะมีเข้ามา P.R. Sarkar ได้อธิบายว่า “ความสมบูรณ์แห่งจิตใจคือจุดหมายสูงสุดของการสอนของครูตลอดทั้งการฝึกอบรมปลูกฝังระเบียบวินัย ศีลธรรม ครู นักเรียน โรงเรียน ผู้บริหาร หรือ ทุกคน คือผู้ฝึกอบรมระเบียบวินัยให้แก่เด็กตามการจัดการศึกษาตามแนวปรัชญามนุษยนิยมแนวใหม่อย่างต่อเนื่องและจบออกไปอย่างสมบูรณ์แบบ” ดังนั้น แม้ว่าการจัดการศึกษาตามแนวปรัชญามนุษยนิยมแนวใหม่ จะเป็นสิ่งเลิศลวยไกลเกินเอื้อมสำหรับเราและยังเป็นแนวคิดใหม่ที่ยังไม่เป็นการแพร่หลายในสังคม แต่สังคมก็สามารถที่พิจารณาถึงส่วนที่เห็นว่าดี เห็นว่ามีความเหมาะสมแล้วนำไปใช้ นำไปปฏิบัติเพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ด้วยความมุ่งมั่นและมั่นใจได้ว่ามันเกิดขึ้นได้ ดังนั้นความมุ่งหวังของการจัดการศึกษาตามแนวปรัชญามนุษยนิยมแนวใหม่ ไม่ได้ลดน้อยลงไป แต่มันกลับเป็นการเพิ่มความรู้สึกรักชอบ ความนิยม ตลอดจนการคลุกคลีในจริยธรรมและกระบวนการของจิตที่พวกเราศึกษาอย่างละเอียดด้วยตัวเราเอง และทำให้เราทราบที่สรรพสิ่งล้วนสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน

แนวทางการศึกษาแบบมนุษยนิยมแนวใหม่เป็นเรื่องที่น่าสนใจ โดยเฉพาะสังคมไทยที่กำลังแสวงหาทางเลือกของระบบการศึกษาที่นำไปสู่การปฏิรูปพลังปัญญาในชาติ และเมื่อเข้าไปในรายละเอียดของแนวคิดแล้วจะสัมผัสได้ถึงความประสานกลมกลืนของหลักปรัชญากับการดำรงอยู่ของชีวิตตามธรรมชาติที่มีความสอดคล้องกัน

สิ่งที่อยากจะฝากไว้ในงานวิจัยคือ "ระบบการศึกษาที่เปี่ยมประสิทธิภาพจะต้องสร้างและผลิตประชากรให้ตระหนักในคุณความดีแล้วยังต้องสามารถที่จะกระจายคุณความดี ในเรื่องของความรักความเมตตา กระจายคุณค่าของคุณดีทางจริยธรรมทั้งมวลออกสู่สรรพสิ่งต่างๆ ทั่วสากล คอยให้ความช่วยเหลือเกื้อกูลกันและกัน เอื้อเพื่อเอื้อแก่กัน แบ่งปันซึ่งกันและกันให้เกิดความเหลื่อมล้ำทางสังคมน้อยที่สุด ให้เกิดความสุขในสังคมมากที่สุด"

จากทั้งหมดที่ได้อภิปรายผลมาตามประเด็นของงานวิจัย จะเห็นได้ว่ามีความสอดคล้องกับแนวการจัดการศึกษาในปัจจุบัน แต่สิ่งที่โดดเด่นของลักษณะการจัดการศึกษาตามแนวปรัชญามนุษยนิยมแนวใหม่คือ การมุ่งเน้นในเรื่องของความรักความเมตตาแล้วสามารถกระจายความรักความเมตตาออกสู่สิ่งแวดล้อมได้ นั่นก็คือเป็นการเน้นการพัฒนาในเรื่องของจิตใจเป็นสำคัญ แต่บนคำถามที่ว่า "ทำอย่างไรจึงจะให้ผู้เรียนหรือผลิตผลทางการศึกษามีพัฒนาการทางจิตใจที่เปี่ยมล้นในเรื่องของความรักความเมตตาดังที่กล่าวมา" เป็นบุคคลที่สวมวิญญาณของการให้การแบ่งปันที่ไม่มุ่งหวังผลตอบแทน เป็นบุคคลที่เล็งคุณค่าของทุกสรรพสิ่งเท่าเทียมกัน ละทิ้งการเอาตัวเขาเปรียบทางสังคม ระบบการศึกษาถือเป็นเครื่องมือหนึ่งในการที่จะทำให้มนุษย์เป็นบุคคลที่มีคุณสมบัตินั้นตามที่กล่าวมา ในระบบการศึกษาบทบาทของผู้สอนจัดได้ว่ามีความสำคัญมากในการพัฒนาคน ครูผู้สอนจะเป็นผู้จัดกระบวนการเรียนการสอนให้กับผู้เรียนมุ่งเน้นการพัฒนาจิตใจบนฐานของความรักความเมตตาด้วยเทคนิคกิจกรรมที่มีความเหมาะสม ผู้วิจัยเห็นว่าแนวทางหนึ่งที่น่าจะเข้ามามีบทบาทในระบบการศึกษาไทยคือ "การจัดการศึกษาตามแนวปรัชญามนุษยนิยมแนวใหม่"

ข้อเสนอแนะ

1. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาควรนำแนวการจัดการศึกษาตามหลักปรัชญามนุษยนิยมแนวใหม่มาพิจารณา
2. ปรัชญามนุษยนิยมแนวใหม่จะเน้นในกระบวนการที่ได้มีซึ่งบุคลากรทางด้านการสอน ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการคัดเลือกควรมีการคัดเลือก อย่างจริงจังในการพิจารณาบุคคลที่จะ

มีทำหน้าที่เป็นบุคลากรทางการศึกษาโดยเฉพาะผู้สอน โดยไม่ดูเพียงแค่ประกาศนียบัตรทางการศึกษาที่จะใช้เป็นเกณฑ์ในการคัดเลือก ควรที่จะพิจารณาถึงลักษณะความแข็งแกร่งทางคุณธรรม จริยธรรม การให้บริการสังคม ความไม่เห็นแก่ตัว มีความคิดเป็นของตนเอง และมีความสามารถในการเป็นผู้นำ

3. ควรมีการจัดการอบรมปลูกฝังในด้านคุณธรรมจริยธรรมให้กับบุคลากรทางการศึกษา อาจใช้เทคนิคกิจกรรมตามหลักปรัชญามนุษยนิยมแนวใหม่ เพื่อให้เป็นบุคลากรทางการศึกษาที่มุ่งจัดการศึกษาและถ่ายทอดองค์ความรู้ด้วยความรักความเมตตา ด้วยจิตวิญญาณ

4. สถาบันทางการศึกษาควรมีการติดต่อสัมพันธ์กับผู้ที่เกี่ยวข้องการศึกษาเป็นระยะ อาจมีการจัดการประชุมเพื่อร่วมเสนอแนวคิด ถือเป็นกระบวนการประเมินผลตามแนวปรัชญามนุษยนิยมแนวใหม่ระยะยาว คือ การให้ผู้เรียนที่จบการศึกษาได้มีส่วนร่วมในการดูแลการศึกษา มีส่วนร่วมในการเสนอแนวคิดการจัดการศึกษาทุกคน แม้จะออกจากสถานศึกษาไปแล้วก็ตาม เพราะวิธีการนี้ ผู้วิจัยเห็นว่า จะทำให้ผู้เรียนเกิดการตระหนักในคุณค่าของตนเองที่ถูกสังคมเล็งเห็นความสำคัญ ดังนั้นเมื่อเห็นว่าตนเองมีความสำคัญก็จะส่งผลให้มองสังคมเป็นสถาบันอันทรงคุณค่ามากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัย

ปัจจุบันมีโรงเรียนนอมาตยกุลที่ได้นำแนวคิดปรัชญามนุษยนิยมแนวใหม่มาใช้จัดการเรียนการสอนอาจมีการศึกษาสภาพการจัดการศึกษาตามแนวปรัชญามนุษยนิยมแนวใหม่ กรณีศึกษาโรงเรียนนอมาตยกุล